

Innspill til forskningsprioriteringer Statsbudsjettet 2025

FFAs budsjettforslag for 2025:

Investering i forskning må økes innenfor de prioriterte samfunnsområdene for å utvikle omstillingsevne og samfunnssikkerhet. Økningen må brukes målrettet og effektivt og bidra til å øke næringslivets og offentlig sektors forskningsinvesteringer og bidra til å utløse større forskningsmidler fra EU:

1. **Norge må delta i det store forsknings- og innovasjonssamarbeidet i Europa for et klimavennlig og konkurransedyktig grønt næringsliv, sunt miljø, naturmangfold og et omstillingsdyktig velferdssamfunn**

EUs finansiering er basert på at andre europeiske land finansierer sine institutter med grunnfinansiering på 20%-50%. Retur-EU må sikre at forskningsinstituttene fortsatt kan delta for fullt og hente hjem store forskningsmidler fra EU. Rammen for Retur-EU må følge instituttene suksess i Horisont Europa og ikke begrense muligheten for deltakelse. Budsjettkonsekvens kommer på Kunnskapsdepartementets budsjett, men gjør størst utslag for de teknisk-industrielle instituttene, som konkurrerer særlig godt i EUs rammeprogram Horisont Europa. Rammen for Retur-EU økes med 175 MNOK i 2025 på KDs budsjett.

2. **Samarbeid om forskning må styrkes for å bygge relevant og god kunnskap for samfunnssikkerhet, omstilling og grønn og rettferdig verdiskaping**

FFA mener at instituttene som mottar grunnbevilgning fra LMD har en viktig faglig rolle i håndteringen av en rekke globale og nasjonale utfordringer. Instituttene vil kunne bidra med avgjørende kunnskapsstøtte og viktige perspektiver på en rekke samfunnskritiske problemstillinger der LMD vil kunne være premissleverandør. Innen totalberedskap er matsikkerhet sentralt både i nasjonal sammenheng og med hensyn til geopolitiske forhold. Derfor foreslår FFA at LMD styrker bevilgningene til kunnskapsutvikling på LMDs ansvarsområder innenfor ressurs- og arealforvaltning, utslippsreduksjon, matsikkerhet og samfunnsberedskap.

Vi foreslår at LMDs forskningsbevilgning økes med 70 MNOK i 2025 på kapittel 1137, post 50.

For å finansiere Stortingets prioriteringer, må en **benytte virkemidler som er dokumentert effektive og treffsikre** og som utløser ytterligere finansiering og spredning av forskningsresultater. Samtidig må en endre virkemidler som treffer mindre effektivt. Åpen konkurranse om forskningsmidler sikrer kvalitet og relevans i forskning. Innenfor LMDs ansvarsområder fordrer dette vektlegging av nasjonal og lokal relevans framfor økt vekt på vitenskapelig 'eksellens' i internasjonal kontekst. Samarbeid mellom de som eier utfordringene og forskningsmiljø gjør at forskningen tas i bruk og at kunnskapen spres og utvikles videre. Omfanget av direkte tildelinger utenfor konkurranse og rettighetsbaserte ordninger bør vurderes opp mot dokumentert effektive konkurransebaserte virkemidler som utløser stor samfunnseffekt. Det bør vurderes om de minst effektive delene av den rettighetsbaserte ordningen SkatteFUNN kan gi flere nye arbeidsplasser og større konkurransekraft ved å endre tildelingskriteriene og differensiere støttesatsene.

3. Primærnæringsinstituttene grunnbevilgning bør økes

Dette for å bygge ny kunnskap, teknologi og løsninger hvor Stortinget adresserer store utfordringer og øke instituttene evne til å bidra med avgjørende kunnskap i kritiske samfunnsprosesser framover. En styrking av grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene satt i kunnskapsstrategiene for departementet og de underliggende direktoratene, for eksempel retta mot sirkulær bioøkonomi, utslippsreduksjon, klimatilpasning, matsikkerhet og beredskap.

Grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene bør økes i 2025 med 20 mill kroner ut over prisvekst, på LMDs budsjett kap. 1137, post 51.

Norge må innrette forskningsinvesteringene mot omstilling, bærekraft og kunnskapsberedskap

Behovet for nye løsninger og forskningsbasert kunnskap har aldri vært tydeligere enn nå.

Samfunnsutfordringene er store, og vi har sett hvor raskt endringer kan skje. Nasjonale og globale utfordringer knyttet til klima, natur, verdiskaping og omstilling i næringslivet, levekår og mangel på arbeidskraft, krig, samfunnssikkerhet og politisk stabilitet forutsetter bruk av ny forskning og teknologi både på kort og lang sikt. De neste 5-10 årene blir avgjørende. Det trengs en kraftfull satsing på forskning for å utvikle et samfunn med miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og gi kommende generasjoner forutsetninger for gode liv.

NOU 2023: 17 *Nå er det alvor — Rustet for en usikker fremtid* (Totalberedskapskommisjonen), NOU 2023: 14 *Forsvarskommisjonen — Forsvar for fred og frihet* og NOU 2023: 4 - *Tid for handling* (Helsepersonellkommisjonen), NOU 2023: 25 *Omstilling til lavutslipp — Veivalg for klimapolitikken mot 2050* og Meld. St. 5 *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-2032)* setter alle viktige og ambisiøse mål og prioriteringer for vår samfunnsutvikling. Forskningspolitikken må bidra til å realisere målene. Forskningsbevilgningene må innrettes mot de store utfordringene, slik at ny kunnskap, ny teknologi og nye løsninger utvikles og tas i bruk. Vi mener det fordrer at forskningsbevilgningene inngår i alle sektordepartementenes tiltak for å realisere ambisjonene. Forskingen må gis tydelige mål.

Globale utfordringer – nasjonale prioriteringer

Norge har i fellesskap løst store utfordringer tidligere. Pandemi og krig i Ukraina har utløst forpliktende europeisk samarbeid. Felles utfordringer har utløst tunge offentlige og private investeringer i forskning og innovasjon, samarbeid på tvers av nasjonalstater og sektorer og rask handling under usikkerhet. Dette er kjennetegn som er gyldige når vi som samfunn nå må håndtere store fellesprosjekter; samfunnssikkerhet, politisk og økonomisk ustabilitet og det grønne og digitale skiftet. Utfordringer og muligheter som vi må løse i fellesskap. Vi må forsere kunnskapsutviklingen og ta i bruk forskning og forskningsdrevet innovasjon underveis. Da trenger vi sterke samarbeid for forskning, utvikling av ny teknologi og nye løsninger.

Med trange økonomiske rammer, må en omfordele fra lite effektiv virkemiddelbruk med liten eller ingen merverdi til mer effektive FoU-virkemidler med høy multiplikatoreffekt. Omfordeling må baseres på kunnskap om effekten av virkemidlene. Basert på evalueringer, stiller vi spørsmål ved om alle virkemidler gir like stor addisjonalitet, like stor spredning og like stor avkastning for samfunnet. En del av SkatteFUNN som gis til store og forskningserfarne bedrifter er evaluert å gi liten merverdi. Den finansierer bl.a. bedriftsinternt utviklingsarbeid som ville blitt gjennomført uansett. SkatteFUNN til små og mellomstore bedrifter med lite forskningserfaring er evaluert å gi god merverdi. Vi mener det er grunn til å undersøke om alle deler av SkatteFUNN er like effektive som andre næringsrettede virkemidler som bygger samarbeid og kunnskapsspredning, eller om noe offentlige bevilgninger kan benyttes mer effektivt og gi større spredning, omstilling, konkurransekraft og vekst i næringslivet.

1. Internasjonalt forskningssamarbeid må styrkes

Mange utfordringer går på tvers av landegrensene, og vi må øke internasjonalt forskningssamarbeid for å møte dem. Det er avgjørende for kunnskapsberedskap, omstillingsevne og konkurransekraft i hele landet at norske virksomheter og forskningsmiljø kan delta på den internasjonale kunnskapsallmenningen. I dag kanaliseres 25% av Norges FoU-innsats gjennom EUs sektorprogrammer. Tall for Horisont Europa (HEU) viser at norske forskningsinstitutter konkurrerer svært godt og står for 35% av finansieringen fra EUs forskningsprogram til Norge. Retur-EU er en resultatbasert ordning for å tildele instituttene en ekstra grunnfinansiering tilsvarende 33%-50% av det beløp de konkurrerer seg til fra rammeprogrammet. Tildelingen dekker mesteparten av instituttens manglende kostnadsdekning i EU-prosjektene. Uten denne kompensasjonen vil instituttene ikke ha mulighet til å delta i EU-finansierte prosjekter. Retur-EU må gis forutsigbarhet slik at forskningsinstituttene fortsatt kan delta for fullt i forskningssamarbeidet sammen med norske bedrifter og hente hjem store forskningsmidler fra EU. Hvis rammen ikke strekker til og instituttene må redusere sin aktivitet, betyr det at returen av norske forskningsmidler fra EU til Norge, midler som allerede er betalt inn i form av nasjonal kontingent, vil begrenses.

FFA foreslår at:

- Norge må forsterke forskningssamarbeidet med Europa og andre land og se våre strategiske forskningsprioriteringer i sammenheng med Europas prioriteringer.
- Retur-EU må videreføres som resultatbasert del av grunnbevilgningen. Nivået på bevilgningen må sikre at forskningsinstituttene fortsatt har mulighet til å delta for fullt i Horisont Europa i samarbeid med norske virksomheter. Rammen til Retur-EU økes med 175 mnok i 2025 til 675 mnok i takt med instituttens gjennomslag i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (KDs budsjett).

2. Offentlig finansiert forskning må brukes effektivt og komme hele samfunnet til gode

Større andel av forskningsmidlene må innrettes mot å løse tydelige samfunnsutfordringer. Det er ofte komplekse utfordringer som krever forskningssamarbeid over tid med de som kjenner utfordringene. Tverrfaglig forskning og tverrsektorielt samarbeid er avgjørende. Veien fra ny kunnskap til bruk må være kort og kunnskapen må spres raskt. Langtidsplanens prioriteringer og andre sentrale politiske mål som samfunnsikkerhet og grønn industri må styre innretningen av forskningsinvesteringene.

De offentlige investeringene må benyttes i de beste prosjektene og beste miljøene, vurdert etter forskningskvalitet og samfunnsrelevans. Forskningsinstituttene har bred kompetanse og kan bidra på flere samfunnsområder enn i dag, for eksempel innen samfunnsikkerhet i bredt. Det fordrer virkemidler som legger til rette for samarbeid med disse sektorene og åpen utlysning av flere av forskningsmidlene innen disse temaene.

I 10-årsperioden 2009-2019 har næringslivets FoU-aktivitet vokst kraftig. Veksten i næringslivets FoU-aktivitet er i all hovedsak basert på økning i offentlig støtte. Offentlig støtte til FoU-aktivitet bør utløse egenfinansiering i bedriftene og finansiere ny forskning som deles og kommer samfunnet til gode. Slik bidrar offentlige midler til at nye løsninger som utvikles også spres mellom bedrifter og næringer. Derfor må statens investeringer i næringsrettet forskning, for eksempel gjennom SkatteFUNN, innebære effektive krav om samarbeid mellom bedrift og godkjent FoU-miljø.

FFA foreslår at:

- Bevilgningene i Forskningsrådet til offentlig finansiert anvendt forskning som tas i bruk må økes.
- Forskningsrådets utlysninger må understøtte langsiktig, tematisk og mulighetsskapende samarbeid mellom dem som kjenner utfordringene på pulsen og forskningsinstituttene som bidrar med kunnskap. Samarbeidsvirkemidler bør tas i bruk på alle flere samfunnsområder slik at en bygger relevant forskning som tas i bruk av bedriftene og offentlige virksomheter underveis og som spres i samfunnet.

- All offentlig støtte til næringslivets FoU-aktivitet, inkludert SkatteFUNN, må ha krav om samarbeid med et forskningsmiljø som sikrer kvalitet at resultatene spres og tas i bruk av flere
- Virkemidler rettet mot FoU i næringslivet må også utløse finansiering fra bedriftene selv
- Større andel av offentlige forskningsmidler innen forsvar og samfunnssikkerhet må utlyses i åpen konkurranse og rettes mot tverrfaglig og tverrsektoriell forskning.
- Samarbeid og samfinansiering mellom bedrifter, offentlige virksomheter, forskningsmiljø og myndigheter må brukes mer, for å nå felles mål

3. Instituttene grunnbevilgning må økes mot europeisk nivå

Forskningsinstituttene utstrakte samarbeid med næringsliv og deres spesialisering mot tema snarere enn fagdisiplin, gjør dem særlig egnet til å levere FoU for nødvendig omstilling i norsk næringsliv og offentlig sektor. Instituttene kapasitet i arbeidet med utvikling og omstilling av bør forsterkes gjennom økning i grunnbevilgningen. Norske forskningsinstitutter mottar svært lav grunnbevilgning sammenlignet med institutter ellers i Europa. Til sammenligning har norske universiteter og høyskoler et grunnbevilgningsnivå som ligger på topp i Europa. Iflg OECD betyr dagens lave grunnfinansiering til forskningsinstituttene "lost opportunities" for Norges innovasjonskraft. En styrking av grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene utslippsreduksjon, matsikkerhet og beredskap.

- Primærnæringsinstituttene grunnbevilgning bør økes for å bygge kunnskapsberedskap på prioriterte områder. Grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene økes ut over prisvekst med 20 mill kr i 2025

Forskningsinstituttene arbeidsform er tillitsfullt samarbeid med bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsmiljø på tvers av sektorer og nasjonale grenser. Instituttene er koblingspunkt i samarbeidet og anses som en avgjørende styrke i EU og Norge. Instituttene bør utnyttes for alt de er verd i det avgjørende omstillingsarbeidet.

Vi utdyper gjerne forslagene og ønsker lykke til med budsjettarbeidet!

Vennlig hilsen

Anne Strømme Lycke

Anne Strømme Lycke
Styreleder FFA

Agnes Landstad

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 33 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 7200 årsverk og 11,5 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,2 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskingen er innrettet mot samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og akseleratorer for omstilling i samfunnet.